

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент
на тему:

**«Кредитування населення: сучасний стан та перспективи
розвитку в Україні»**

Виконавець:

студентка фінансово-економічного
факультету

Зеленько Анастасія Сергіївна _____

(підпис)

Науковий керівник:

к.е.н., викладач

Андрєєва Яна Сергіївна _____

(підпис)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Банківське кредитування населення відіграє важливу роль у соціальному та економічному розвитку країни, сприяє підвищенню соціальних стандартів, впливає на формування платоспроможного попиту, що в свою чергу стимулює процес суспільного відтворення. У зв'язку з цим дослідження сучасного стану та факторів впливу на динаміку даного виду кредиту сприятиме вирішенню ряду проблем у сегменті банківського кредитування населення.

Необхідною умовою стабільного функціонування всієї банківської системи та забезпечення економічного зростання в сучасних умовах є розвиток банківського кредитування. Оскільки в Україні більшість населення не спроможна купувати товари тривалого використання за рахунок власних доходів, а українські банки опинилися в умовах жорсткої конкуренції як з боку іноземних, так і вітчизняних банків, найактуальнішою потребою постає вироблення принципів розширення сфери і вдосконалення механізмів кредитування, в тому числі споживчого.

Значущість досліджень у сфері системи кредитування обумовлюється насамперед завданнями, які ставляться перед комерційними банками. Необхідною умовою зміцнення ресурсної бази комерційних банків, розширення ринків їх успішної конкурентної боротьби з небанківськими фінансово-кредитними закладами та підвищення купівельної спроможності населення та їх життєвого рівня є насамперед енергійна діяльність банків у галузі обслуговування приватних осіб.

Аналізу проблем кредитування населення приділяється належна увага в економічній літературі. Теоретичну базу дослідження в Україні становлять праці провідних вітчизняних науковців: Савлука М.І., Васюренка О.В., Білоусової С.Ю., Кузнєцової Л.В., Волкової Н.І., Карчевої Г.Т., Жукової Н.К. та інших.

Зазвичай учені переважно акцентують увагу на сутності споживчого кредитування, при цьому питанням впливу споживчого кредитування (позитивного чи негативного) на розвиток економіки країни, перспективам його розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності приділяється недостатньо уваги.

Актуальність зазначених проблем та недостатній рівень вивчення питань розвитку споживчого кредиту в сучасних умовах зумовили вибір теми, окреслили об'єкт та предмет дослідження, його мету та основні завдання.

Метою дослідження на основі вивчення ринку банківського кредитування є визначення сучасного стану банківського кредитування населення в Україні, напрямів його розвитку, чинників, які на них впливають і виявлення шляхів подолання негативних тенденцій.

Для досягнення мети було поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати економічну сутність та класифікацію кредитування населення у банках;
- дослідити організацію кредитування населення у банку;

- визначити необхідність кредитування населення та кредитний ризик;
- проаналізувати сучасний стан банківського кредитування населення в Україні;
- дослідити кредитування населення у кредитному портфелі АТ «ОТП Банк»;
- запропонувати застосування математичної моделі в управлінні кредитним портфелем споживчих кредитів на прикладі АТ «ОТП Банк»;
- з'ясувати проблеми кредитної діяльності банків, стан та ризики;
- запропонувати напрями розвитку банківського кредитування в Україні;
- визначити роль небанківських кредитних установ у кредитуванні населення.

Об'єкт дослідження є процес кредитування населення у банку.

Предметом дослідження є економічні відносини щодо кредитування населення у банку.

Методи дослідження. Для реалізації мети і завдань дослідження була використана сучасна наукова методологія, що базується на принципах діалектики: сходження від абстрактного до конкретного, єдності початку дослідження й початку розвитку об'єкта, логічного та історичного, законів розвитку суб'єкта й законів його пізнання.

При написанні випускної роботи було використано низку наукових методів: метод аналізу, метод синтезу, метод загальнонаукового аналізу, метод співвіднесення і зіставлення, метод порівняльного аналізу здобутих даних.

Інформаційна база. Виходячи з цього в роботі здійснено всебічний аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури, іншої джерельної бази, практики, проведено аналіз ринку банківського кредитування за останні 5 років. Було використано Закони України, інші нормативно-правові акти центральних органів влади, зокрема Постанови та Інструкції НБУ, монографічні дослідження та наукові публікації вчених-економістів. Інформаційні джерела для аналітичних розрахунків обмежуються фінансовою звітністю АТ «ОТП Банк», офіційними даними НБУ та відомостями, що розміщені на офіційних сайтах означених установ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування) та 5-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки. Основний зміст викладено на 74-х сторінках. Робота містить 23 таблиці, 16 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Механізм ризик-менеджменту комерційного банку, Друга науково-практична студентська конференція (м. Одеса, 16-20 квітня 2018 р.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичне обґрунтування чутності та необхідності кредитування населення» розглянуто економічну сутність та класифікацію кредитування населення в банках, особливості організації кредитування населення в банку, необхідність кредитування та кредитний ризик.

Сформульовано економічну сутність кредитування населення як форми кредитних відносин між банком і фізичними особами, спрямованих на покупку товарів першої необхідності та задоволення особистих потреб та подано класифікацію кредитування населення в банках. Розглянуто процес організації кредитування населення в банках та виділено його основні етапи. Подано загальні правила визначення вартості кредиту.

Визначено, що рушійним мотивом кредитних відносин є отримання додаткового прибутку кожним із суб'єктів кредитних відносин: кредитор отримує його у формі відсотку на кошти, надані у позику, а боржник – у вигляді прибутку на позичені кошти, використані у підприємницькій діяльності чи на розширення свого власного споживання.

У другому розділі «Аналіз ринку кредитування населення в Україні (на прикладі АТ «ОТП Банк» розглянуто сучасний стан банківського кредитування населення в Україні, проаналізовано місце кредитування населення у кредитному портфелі АТ «ОТП Банк», застосовано математичну моделі в управлінні кредитним портфелем споживчих кредитів на прикладі АТ «ОТП Банк».

Проведено аналіз кредитного портфелю АТ «ОТП Банк». Визначено основні положення кредитної політики банку. З'ясовано, що задачею ризик-менеджменту в ОТП Банку є підтримання високої якості кредитного портфелю при виконанні бізнес-планів щодо об'єму та дохідності кредитного портфелю. За проведеним аналізом визначено, що кредитний портфель ОТП Банку за результатами 2017 року склав 23,5 млрд грн, скоротившись на 7% у порівнянні з результатом 2016 року, а споживчі кредити у 2015 році порівняно з 2014 зросли на 654 195 тис. грн. (в інші роки спостерігалось зменшення споживчого кредитування).

У третьому розділі «Напрями розвитку кредитування населення в Україні» розглянуто проблеми кредитної діяльності банків, запропоновано напрями розвитку банківського кредитування в Україні та визначено роль небанківських кредитних установ у кредитуванні населення.

З'ясовано, що для банківської системи України залишається актуальною проблема підвищення фінансової стабільності, про що свідчать високі ризики, низькі темпи кредитування, значний обсяг стресових активів, величезні збитки і значна кількість фінансово нестабільних низькорентабельних банків, чутливих до ризиків. Для вирішення цієї проблеми банки повинні більше приділяти уваги підвищенню якості та ефективності управління кредитним портфелем.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено, розглянуто, узагальнено та запропоновано вирішення актуальної проблеми на сьогоднішній день з удосконалення теоретико-методичних положень і розробки практичних рекомендацій щодо проблем та перспектив розвитку кредитування населення в Україні. За результатами дослідження сформульовано ряд висновків теоретичного, методичного та рекомендаційного змісту, які вирішують основні завдання роботи відповідно до поставленої мети.

1. На основі аналізу різних точок зору, викладених вище, сформульовано економічну сутність кредитування населення як форми кредитних відносин між банком і фізичними особами, спрямованих на покупку товарів першої необхідності та задоволення особистих потреб та подано класифікацію кредитування населення в банках.

2. Розглянуто процес організації кредитування населення в банках та виділено його основні етапи. Подано загальні правила визначення вартості кредиту. Вони зводяться до того, що основним видом плати за користування банківським кредитом є процентна ставка. Рівень її залежить від таких факторів: ціни сформованих ресурсів, яка визначає величину базової ставки; рівня інфляції; терміну кредиту; облікової ставки НБУ; рівня ризику неповернення кредитів; розміру позички; попиту на банківські позички; якості застави; змісту заходів, що кредитуються; витрат на оформлення кредиту та контроль за його цільовим використанням; ставки банку-конкурента; характеру відносин між банком і клієнтом; норми прибутку від інших активних операцій та середньої норми прибутку.

3. Виявлено, що необхідність кредитування населення обумовлюється коливанням потреб у капіталі, коли потреби фізичних осіб перевищують їхні доходи. Завдяки кредиту зменшується час на задоволення господарських і особистих потреб; кредитори мають змогу отримати додаткові грошові кошти при передачі певної суми вільних ресурсів позичальнику.

Високий рівень технологій ризик-менеджменту банку має забезпечити ідентифікацію ризиків, що приймаються, правильну їх оцінку, регулювання на професійному рівні, контроль та управління.

4. З'ясовано, що у сучасних трансформаційних умовах в Україні, відстежується тенденція зниження кількості банківських установ, зокрема внаслідок закриття великої кількості банків. Проте, обсяг кредитів, наданих фізичним особам, збільшився за останні роки досліджуваного періоду. Визначено, що доходи банків України, у порівнянні з результатом минулого року, зменшилися на 6,53% і становили 178,23 млрд. грн. Спостерігається зростання кредитної активності банківських установ протягом 2017 року.

Протягом 2017 року НБУ 4 рази змінював облікову ставку. Зниження облікової ставки НБУ супроводжувалося також поступовим зниженням вартості кредитного ресурсу на внутрішньому ринку. Як наслідок, спостерігалася тенденція до поступового відродження кредитування.

5. Проведено аналіз кредитного портфелю АТ «ОТП Банк». Визначено основні положення кредитної політики банку. З'ясовано, що задачею ризик-

менеджменту в ОТП Банку є підтримання високої якості кредитного портфелю при виконанні бізнес-планів щодо об'єму та дохідності кредитного портфелю. За проведеним аналізом визначено, що кредитний портфель ОТП Банку за результатами 2017 року склав 23,5 млрд грн, скоротившись на 7% у порівнянні з результатом 2016 року, а споживчі кредити у 2015 році порівняно з 2014 зросли на 654 195 тис. грн. (в інші роки спостерігалось зменшення споживчого кредитування).

6. Запропоновано застосування методики кластерного аналізу факторів кредитного ризику в розрізі географічних регіонів, груп товарів, що кредитуються банком, суми позики, строків кредитування, статі позичальника, його віку, соціального статусу, сфери зайнятості, та фінансових можливостей, що дали змогу отримати показники, які визначають умовного (ідеального) позичальника, з точки зору надійності повернення кредиту. З'ясовано, що оптимальним для банку позичальником у відношенні мінімальної ймовірності непогашення кредитної заборгованості та відсотків за нею є споживач, що проживає в Одеському регіоні, чоловік у віці 48-54 років, медичний працівник, що перебуває в цивільному шлюбі з доходом 2500-3500 грн., що бере в кредит комп'ютерну техніку на суму 5000-7500 грн. і строк на 10 місяців.

7. Визначено основні проблеми діяльності банків України, серед яких різке погіршення якості кредитного портфеля через неспроможність позичальників повертати свої кредити та сплачувати відсотки, неефективне розміщення банками залучених ресурсів і використання власного капіталу, значні обсяги реструктуризованих кредитів, вагома частина яких може бути неповернена, оскільки більше половини підприємств в Україні є збитковими і зберігається дефіцит обігового капіталу.

8. Запропоновано напрями розвитку банківського кредитування населення в Україні: підвищення ефективності банківського нагляду, розширення його повноважень щодо підтримання фінансової стабільності, приведення інструментів регулювання до міжнародних стандартів; створення Компанії з управління проблемними активами, впровадження механізму bail-in для відновлення платоспроможності проблемних банків та підвищення капіталізації; забезпечення ефективного управління діяльністю банку з використанням KPI, BSC-моделі – системи збалансованих показників ефективності, що враховує причинно-наслідкові зв'язки, фактори досягнення результатів, взаємозв'язки з фінансовими показниками; орієнтація банків на інноваційний розвиток у рамках концепцій Банк 3.0 і Банк 4.0, застосування високоефективних цифрових технологій, які орієнтовані на потреби споживачів.

9. Визначено, що, починаючи з 2015 року, спостерігається стрімке зростання ролі небанківських кредитних установ у кредитування населення внаслідок браку кредитів на фінансовому ринку, кризи у банківському секторі та посиленої уваги регулятора до банків. З 2014 р. суттєво активізувалась діяльність небанківських кредитних установ, що спеціалізуються на короткостроковому споживчому кредитуванні, а обсяги виданих ними кредитів зросли у 2,5 рази.

АНОТАЦІЯ

Зеленько А.С., «Кредитування населення: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072
Фінанси, банківська справа та страхування»,
за магістерською програмою «Фінансовий та страховий менеджмент»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес кредитування населення у банку.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти кредитування населення у банку, визначено особливості організації споживчого кредитування у банках, визначено необхідність кредитування населення.

Проаналізовано сучасний стан банківського кредитування населення в Україні та місце кредитування населення у кредитному портфелі АТ «ОТП Банк».

Запропоновано напрями розвитку банківського кредитування в Україні.

Ключові слова: кредит, кредитування населення, споживчий кредит, кредитний ризик.

ANNOTATION

Zelenko A.S., «Crediting the population: the current state and prospects of development in Ukraine»,
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance»,
under the program «Financial and Insurance Management»
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Master's qualification work consists of three sections. Object of research – the process of lending to the population at the bank.

Theoretical aspects of lending to the population at the bank, identifies the peculiarities of the organization of consumer lending in banks, identifies the need for lending to the population are discussed.

The current state of bank lending in Ukraine and the place of lending to the population in the loan portfolio of OTP BANK JSC are analyzed.

The directions of development of bank lending in Ukraine are offered.

Key words: credit, lending to the population, consumer credit, credit risk.